

dat in de periode die wij thans behandelen, in Leiden medewerking aan het leeghalen van het Joodse weeshuis geweigerd werd door een inspecteur van politie en dat in Assen door twee artsen en de administrateur van een krankzinnigengesticht geweigerd werd, de namen van Joodse patiënten op te geven. Op enkele plaatsen kwam het nu in de politiekorpsen tot overeenkomstige weigeringen. Nadat de bisschoppelijke brief op 21 februari voorgelezen was, deelden in Utrecht zes agenten van politie op woensdagochtend 24 februari aan de hoofdcommissaris, de NSB'er G. J. Kerlen, mee dat zij voortaan opdrachten om Joden of jeugdige personen op te halen of te arresteren zouden weigeren. Kerlen droeg toen het gehele personeel op, hem vóór donderdag 12 uur te berichten of men hetzelfde standpunt innam. Wie dat deed, zou 'zonder pensioen, gage of wachtgeld' ontslagen worden; wie bleef en dan later weigerde, zou als 'saboteur' worden beschouwd, 'met alle ernstige gevolgen daaraan verbonden.'¹ Woensdagavond belegde de commandant van de Utrechtse orde-politie, de NSB'er W. H. Fransen, een vergadering waarop hij het gehele politiekorps toesprak. Ook Kerlen voerde het woord. Na die vergadering werd één van de zes weigeraars, de brigadier van politie A. van Schaik, gearresteerd.² Vermoedelijk vonden nog meer arrestaties plaats - in elk geval kwamen talrijke leden van het korps die aanvankelijk *en bloc* het gegeven voorbeeld hadden willen volgen, van dat besluit terug, zulks mede onder invloed van het feit dat pogingen die van Utrecht uit ondernomen waren om de politiekorpsen van Amsterdam, Den Haag en Rotterdam tot een collectieve weigering te bewegen, geen enkel succes gehad hadden. 'Nieuwe pogingen om het politiepersoneel tot weigeren te brengen om Joden te halen zijn toen niet gedaan', aldus na de oorlog een Amsterdamse hoofdinspecteur.³

Op 4 maart weigerde het gehele politiekorps van Enschede, voortaan arrestatie-opdrachten voor de Duitsers uit te voeren. Rauter zond toen onmiddellijk Broersen, chef-staf van het directoraat-generaal van politie, naar Enschede met de mededeling dat, als men in die houding volhardde, het gehele korps naar Duitsland gezonden zou worden, 'de ergsten' naar een concentratiekamp; geëist werd dat men van de volgende ochtend negen uur af weer normaal dienst zou doen. Vier politiemannen doken onder, de overigen meldden zich weer aan⁴, tegen enkele tientallen hunner werden

¹ Rondschriften, 24 febr. 1943, van de hoofdcomm. van politie, Utrecht (CNO, 51 b). ² Hij zat tot eind augustus '44 in Vught gevangen. ³ J. H. Heyink: 'Rapport', 19 dec. 1947 (Doc II-626, a-2). ⁴ PRA-Den Haag: p.v. L. J. Broersen (4 juni 1947), p. 52-54 (BG-Den Haag: dossier 2481 (L. J. Broersen)).